

Безсумнівним залишається той факт, що відносини сурогатного материнства динамічно розвиваються і потребують якнайшвидшого легального закріплення та регулювання.

Список використаних джерел

1. Конституція України. –Х.: Парус, 2011. - 48 с.
2. Сімейний Кодекс України. – К.: Видавець Паливода А. В., 2012. – 96с.
3. Розпорядженні Кабінету міністрів України від 27 квітня 2006 р. № 244-р «Про схвалення Концепції Державної програми «Репродуктивне здоров'я нації на 2006–2015 роки» //Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/244-2006-p>
4. Наказ № 771 МОЗУ від 23.12.08 р. «Про затвердження Інструкції про порядок застосування допоміжних репродуктивних технологій» //Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0263-09>
5. Проект Закону «Про внесення змін до ст. 123 Сімейного кодексу України (щодо визначення батьків дитини, народженої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій)» № 8212 від 10.03.2011 //Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_2?id=&pf3516=8212&skl=7
6. Проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо обмежень у використанні допоміжних репродуктивних технологій)» № 8282 від 23.03.2011 //Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_2?pf3516=8282&skl=7
7. Проект Закону «Про допоміжне материнство» № 8703 від 17.06.2011 // Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=40715
8. Стеценко С. Г., Стеценко В. Ю., Сенюта І. Я. Медичне право України: Підручник /За заг. ред. д.ю.н., проф. С.Г. Стеценка. - К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. - 507 с.
9. Тофтул М. Г. Етика: Навчальний посібник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2005. – 416с.
10. Михальчук Ольга. Правове регулювання сурогатного материнства в Україні// Юридичний журнал №11. – К.: Юстініан, 2007
11. Таланов. Ю. Ю. Актуальні проблеми сурогатного материнства в законодавстві України //Вісник ХНУВС № 1. - Х.: Видавець ХНУВС, 2012.-417 с.
12. Міхєєва К. Правові аспекти визначення соціального материнства та батьківства //Юридична газета від 25 листопада, 2003
13. Бабич Олена. Правове регулювання сурогатного материнства в Україні. Сьогодення та перспективи //Режим доступу: <http://yurysty.org/blogpost479>
14. Право на батьківство: сурогатне материнство //Режим доступу: <http://www.centmed.com/news/detail.php?ID=8908#.UHM7Q1VqbWQ>
15. Сурогатне материнство – медичні та юридичні аспекти //Режим доступу: <http://mkkpb.lviv.ua/2012/03/07/сурагатне-материнство-медичні-та-юри/>

Ю. Когут

Науковий керівник- к.ю.н, доц. О. Д Несімо

ПРЕЗУМПЦІЇ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

Презумпції є специфічною правовою формою в законодавстві України. Переважна більшість дослідників відзначає презумпції як певний феномен, який не будучи юридичним фактом, може породжувати правовідносини. Значення презумпції у цивільному праві важко переоцінити. Презумпції використовуються тоді, коли іншими способами встановити будь-який факт не є можливим. Крім того, багато презумпцій виступають в ролі принципів права, ведучих, керівних ідей, встановлених державою (наприклад, презумпція добросовісності громадян).

Треба відзначити, що в останні роки інтерес вітчизняних науковців до цього феномену дещо зріс. Процесуально - правові презумпції закріпилися на конституційно-нормативному рівні. Так, відома всім презумпція невинуватості обвинуваченого закріплена в ст. 62 Конституції України. Інститут презумпції зустрічається в цивільній, податковій, адміністративній, кримінальній, цивільно-процесуальній та інших галузях права. Однак, існуюче становище не можна назвати позитивним чи задовільним. В законодавстві відсутня чітка позиція відносно ролі і місця правових презумпцій в регулюванні суспільних відносин. Досить часто елементи правових презумпцій виражені в тексті нормативно - правових актів латентно, що ускладнює застосування презумпцій на практиці. Нез'ясованим залишається і питання щодо нормативності правових презумпцій.

Також треба відзначити, що на законодавчому рівні поняття презумпцій ніде не закріплено, відтак його аналіз можна проводити лише на основі досліджень науковців. Хоча серйозні недоліки властиві і науковим дослідженням в даній сфері. Так, скажімо, в загальній теорії держави і права до сьогодення часу все ще немає переконливої концепції правових презумпцій. Немає і єдності думок з приводу юридичної природи, класифікації, ролі і місця цього елементу правової системи в теорії права, при цьому презумпції розглядаються

науковцями і в розділах, присвячених видам правових норм, і в розділах, що досліджують правотворчість та правореалізаційну діяльність, і в юридичній техніці. Крім цього практично ніким не досліджується логічна структура правових презумпцій і механізму її дії. Відсутні теоретичні дослідження, присвячені питанням ефективності і оптимальності. Проте, категорія презумпції, є присутньою в різних правових системах, має самостійне наукове і практичне значення і як об'єкт вивчення вимагає дослідження.

В науковій літературі, присвяченій дослідженням презумпції, спостерігається співіснування двох самостійних підходів - юридичного і філософського, що оцінюють дану категорію за різними критеріями. Така подвійність, на думку російського дослідника А.В.Федотова, є наслідком неоднорідності даної категорії і зумовлюється об'єктивністю існування, відповідно, правових і фактичних презумпцій. Змішення підходів призводить до суперечності наукових уявлень про юридичні властивості презумпції, що значно ускладнює її практичне застосування в сучасних умовах. Відтак, дослідник робить наступні висновки: Презумпція - категорія юридична, є самостійним засобом регулювання суспільних відносин. Правова презумпція - безпосередньо закріплена в нормі і має юридичний обов'язок визнати певний (презюмуючий) факт за наявності факту початкового, доки інше не буде встановлено правозастосовчим рішенням компетентного суб'єкта. Правова презумпція формулюється законодавцем і діє як нормативне розпорядження. При цьому, ступінь вірогідності факту, що презюмується, з точки зору А.В.Федотова, є важливим чинником вирішення питання про необхідність і обґрунтованість введення тієї чи іншої правової презумпції. Проте, на відміну від фактичної презумпції, дана категорія може і не відображати звичайний, природний порядок речей і відносин (наприклад, правова презумпція невинуватості).

Відмінність в підходах до дослідження презумпцій закономірно породжувала і породжує приписування презумпції різних юридичних властивостей. Так, І. Л. Петрухін наводить дефініцію: «Презумпція - передбачене законом правило, яке приписує суду (прокуророві, слідчому) вважати певний факт таким, що існує і відтак, не потребує підтвердження доказами, якщо у кримінальній справі встановлений інший факт, з яким закон пов'язує застосування даної презумпції»[2,с.63].

На думку російського дослідника З. М. Черніловського, презумпція «містить в собі припущення, гіпотезу, підтвердження або спростування якої повинне служити засобом встановлення обставин, які з'ясовуються, юридичних фактів і їх наслідків»[5,с.98].

Українські науковці також мають різні визначення презумпцій. На думку П. М. Рабіновича, правова презумпція - це закріплене в законодавстві припущення про наявність або відсутність певних юридичних фактів, яке може призвести до виникнення, зміни або припинення правовідносин[3,с.84].

В. В. Копейчиков так визначає поняття презумпції – «це припущення про наявність або відсутність певних фактів, що спираються на зв'язок між фактами, які припускаються, та такими, що існують, і це підтверджується наявним життєвим досвідом»[1,с.194].

«Презумпція (лат. praesumptio - припущення) - закріплене в законі припущення про наявність чи відсутність певних фактів, що мають юридичне значення» - визначення, що наводить О.Скакун[4,с.67].

В результаті змішування різних дефініцій, презумпція в сучасній правовій науці виступає як така, що здатна одночасно служити засобом: а) пізнання об'єктивної реальності, б) розподілу тягаря доказування, в) встановлення правила про тлумачення сумнівів, г) зобов'язання правозастосовного органу правильно застосовувати норми закону; способом тлумачення правових норм; формою встановлення заборони на використання доказів, отриманих з порушенням закону, і т. д.

З наведених визначень можна вивести істотні ознаки презумпцій:

- презумпції прямо або побічно закріплюються в праві;
- в будь-якому випадку презумпція має значення для правового регулювання;
- вона викликає правові наслідки, якщо є неспростовною в силу закону або не спростована в процесі вирішення справи.

- презумпція - це завжди вірогідне припущення, причому вірогідність його істинності може бути як відносно висока, так і наблизитися до абсолютного нуля;

- правові презумпції є різновидом загальних. Їх відмінність головним чином полягає у тому, що правові презумпції закріплені (прямо або побічно) в правових нормах;

Загалом, презумпції - важливий і досить гнучкий інструмент регулювання правовідносин, завдяки якому зникають сумніви в існуванні певного юридичного факту, оскільки в них:

- відображаються вихідні, принципові засади прав;
- закладений механізм реалізації цих засад;
- містять правоположення про наявність (відсутність) певного юридичного факту при існуванні інших фактів, які можуть мати відношення до іншого суб'єкта даних правовідносин або неозначеного кола осіб;
- виключають необхідність доказів для винесення рішення або вказують на суб'єкта, на якого покладається тягар доведення під час розгляду юридичної справи, чим встановлюється порядок застосування норм процесуального права;
- вступають у дію лише за доведеності умов їх застосування;
- завжди впливають із правової норми і розподіляють тягар доведення суворо визначено, а не приблизно;

- завжди можуть бути спростовані через доказ про відсутність фактів, за наявності яких вони застосовуються»

- не можуть бути спростовані, якщо матеріально-правова презумпція є незаперечною.

Кожна галузь права має чималий «набір» презумпцій. Так, у Цивільному кодексі України закріплено таку презумпцію, як презумпція вини. Вина визнається обов'язковою умовою для застосування заходів цивільно-правової відповідальності за порушення договірних зобов'язань або у разі заподіяння шкоди. Правда, із презумпції вини є винятки. І все ж таки загальним правилом у країнах континентальної Європи є таке: неодмінною передумовою договірної відповідальності є вина боржника.

Цивільно – правові презумпції виконують особливу функцію в процесі правового регулювання: вони допомагають глибше з'ясувати роль і значущість інших правових норм, знімають невизначеність і виступають сполучною ланкою при застосуванні норм права. Презумпції виступають як нормативні розпорядження особливого типу. Недостатнє знання природи правових презумпцій призводить до неефективності функціонування інших елементів права і безпосередньо позначається на розвитку всієї правової системи України. Таким чином, значення презумпцій в праві складно переоцінити. Презумпції використовуються тоді, коли іншим чином встановити певний факт не можливо, адже правова невизначеність може призвести до затягування механізму правового регулювання, а в деяких випадках і до зупинення цивільного процесу.

Список літератури

1. Копейчиков В.В. Загальна теорія держави і права /В. В. Копейчиков/ – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 317 с.
2. Петрухін І. Л. Радянська держава і право /І. Л. Петрухін/- с. 121.
3. Рабінович П. М. Теорія держави і права /П. М. Рабінович/- с. 219
4. Скакун О.Ф. Теорія держави і права /О. Ф. Скакун/- Підручник. – Х.: Консул, 2005. –с. 538.
5. Черніловський З. М. Всеобщая история государства и права. – М.: Юрист, 2002. – с. 369 – 373; Косарев А. И. История государства и права зарубежных стран. – М.: Норма, 2003. – с. 343 – 344, 417 – 420.

І. Кривович

Науковий керівник – ас. Н. М. Зільник

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ В УКРАЇНІ

У правових державах компенсація моральної шкоди доволі ефективно використовується для захисту особистих немайнових прав громадян вже досить давно. В Україні на сьогоднішній день не існує однозначного ні наукового, ні законодавчого вирішення питання відшкодування моральної шкоди. Разом з тим, в чинному законодавстві України, відсутнє єдине визначення поняття моральної (немайнової) шкоди, не встановлений чітко порядок та критерії визначення її розміру в грошовому виразі. Більше того, деякі спеціальні нормативно-правові акти містять протиріччя відносно кола осіб, які мають право на її (шкоди) відшкодування; розбіжності у визначенні суб'єктів відповідальності, які цю шкоду заподіяли; неузгодженість між собою положень щодо розміру (мінімального та максимального) моральної (немайнової) шкоди, що зумовлюється необхідністю дослідження даної проблеми. Таким чином, зазначені вище обставини не тільки спонукали вибір даної теми дослідження, але й свідчать про її актуальність.

Мета дослідження полягає в комплексному теоретичному дослідженні нового правового інституту на базі аналізу українського цивільного законодавства та судової практики. Для досягнення цієї мети визначені наступні **завдання дослідження**:

- 1) проведення комплексного аналізу та систематизації українського законодавства, яке регулює відшкодування моральної (немайнової) шкоди, з метою виявлення його недоліків та їх усунення;
- 2) дослідження умов настання відповідальності за завдану моральну (немайнову) шкоду;
- 3) порівняльний аналіз вирішення проблемних питань при відшкодуванні моральної (немайнової) шкоди за зарубіжним законодавством;
- 4) на основі проведеного дослідження сформулювати пропозиції, спрямовані на вдосконалення законодавства, яке регулює ці правовідносини.

Під моральною шкодою в цивільному праві розуміють несприятливі зміни охоронюваного законом немайнового блага. [1] Немайнові блага, які охороняються законом, перераховані в Конституції та Цивільному кодексі України. Але у ЦК України відсутнє визначення поняття “Моральна шкода”. На думку окремих вчених, це правильно, оскільки кожне визначення такої шкоди, що міститься у літературних джерелах, є неповним. А значить, неодмінно неповним було б і легальне визначення цього поняття. [13] Тому, як на мене, потрібно чітко визначити зміст поняття та узаконити його нормативно.

Право на відшкодування моральної шкоди виникає за наявності передбачених законом умов або підстав відповідальності за заподіяну шкоду. Виходячи з аналізу Цивільного кодексу України "Підстави